

Zdravlje za sve

Brisel, April 2019.

U SARADNJI SA

INTER-EUROPEAN
Adventist Health Ministries

TRANS-EUROPEAN
Adventist Health Ministries

Olivija (ime je promenjeno) je uveliko bila u porođajnim bolovima kad je stigla u bolnicu. Brzo su je odvezli u sobu za hitne slučajeve. Nakon brzog pregleda, lekar i medicinska sestra su shvatili da su i njen život, kao i život njene nerođene bebe u opasnosti, ozbiljnoj opasnosti. Za samo nekoliko kratkih minuta, iskusan medicinski tim se okupio kraj nje, prevozeći je do najboljeg medicinskog centra u Sloveniji. Za manje od 40 minuta, Olivija je bila u sali za porođanje, okružena najboljim stručnjacima za zdravlje majke. Njena majušna beba, dečkić, rođena je deset sedmica pre vremena i oboje su se suočili sa zdravstvenim problemima opasnim po život. Bebu su odmah preneli na neonatalnu intenzivnu negu dok je život njene majke spasen hitnom operacijom. Oboje su preživeli zahvaljujući izuzetnom sistemu primarne i sekundarne zdravstvene zaštite u ovoj evropskoj zemlji.

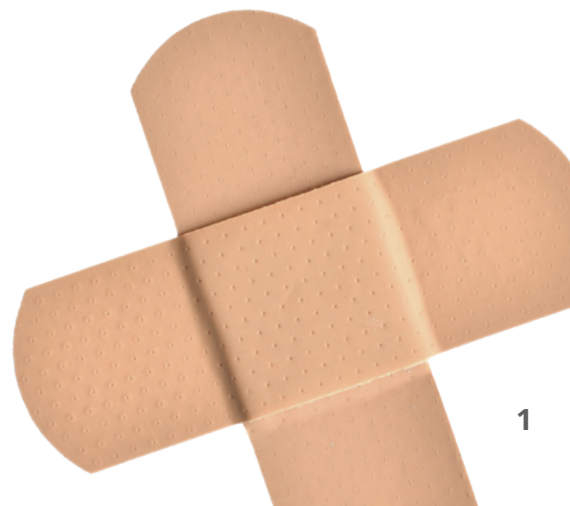

Ovo se desilo pre dvadeset godina. Ipak, čak i danas, mesto u kome živite još uvek dramatično utiče na vaš pristup osnovnim zdravstvenim službama. Razvijena služba za primarnu i univerzalnu zdravstvenu zaštitu spasila je mnoge živote. S druge strane, nedostatak primarne zdravstvene zaštite i visoki zdravstveni izdaci, doveli su do gubitka mnogih života. Još uvek je bitno gde ste rođeni i gde živite. Pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti je prečesto stvar života i smrti.

“Ljubazni! Molim se Bogu da ti u svemu bude dobro, i da budeš zdrav, kao što je tvojoj duši dobro.” (3. Jovanova 2)

SNOVI O SREĆI I BLAGOSTANJU ZA SVE

Danas, na Svetski dan zdravlja, čovečanstvo u globalu “slavi” zdravlje i blagostanje. Vreme za dobro zdravlje za sve! Zdravlje je i ljudsko pravo i ljudska odgovornost. Svako bi trebalo da ima informacije, sredstva i pristup uslugama koje su mu potrebne da se brine za svoje zdravlje i zdravlje svoje porodice. Tužna je činjenica da najmanje polovina ljudi na svetu ne dobija zdravstvene usluge koje su im potrebne. Oko 100 miliona ljudi svake godine biva gurnuto u ekstremno siromaštvo zbog

zdravstvenih troškova plaćenih iz svog džepa. Nebezbedna nega zdravlja, lošeg kvaliteta, uništava živote i košta ovaj svet milijarde evra svake godine.

Da bismo izgradili dobro zdravlje za sve, potrebno nam je:

- **pojedinci i zajednice** koji imaju pristup zdravstvenim uslugama visokog kvaliteta tako da mogu da se staraju o sopstvenom zdravlju a i zdravlju svojih porodica. Takođe je od životnog značaja da ljudi imaju pristup kvalitetnom zdravstvenom obrazovanju i mogućnosti da poboljšaju svoje zdravlje kroz odgovorno ponašanje i promene načina života.
- **iskusni zdravstveni radnici** koji su sposobni da pruže kvalitetnu negu, fokusiranu na ljude. Zdravstveni radnici bi takođe trebalo da imaju jači fokus na prevenciju nezaraznih bolesti, infektivnih bolesti i mentalnih poremećaja.
- **Osobe** koje će se posvetiti definisanju zakona u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.

Primarna zdravstvena zaštita bi trebalo bude prvi nivo kontakta u okviru zdravstvenog sistema, gde pojedinci, porodice i zajednice dobijaju većinu svoje zdravstvene zaštite - od promocija i prevencije do lečenja, rehabilitacije i palijativne nege - što je moguće bliže mestu gde žive i rade. U svom središtu, primarna zdravstvena zaštita se bavi brigom za ljude i pomaganjem da oni poboljšaju svoje zdravlje ili održe svoje blagostanje, umesto da samo leče pojedinačne bolesti ili stanja.

Primarna zdravstvena zaštita pokriva većinu zdravstvenih potreba tokom života neke osobe, uključujući i usluge kao što je skrining zdravstvenih problema, vakcina, informacija o tome kako da se spreče bolesti, planiranje porodice, lečenje dugoročnih i kratkoročnih stanja, koordinacija sa drugim nivoima zaštite i rehabilitacija. Primarna zdravstvena zaštita je isplativ i nepristrasan način pružanja zdravstvenih usluga i pomaganje zemljama da napreduju ka univerzalnom zdravstvenom osiguranju.

Kvalitetna, pristupačna primarna zdravstvena zaštita je temelj univerzalnog zdravstvenog osiguranja.

Univerzalno zdravstveno osiguranje znači da svi ljudi imaju pristup kvalitetnim zdravstvenim uslugama koje su im potrebne, kad i gde su im potrebne, bez finansijskih teškoća. Mi znamo da je univerzalno zdravstveno osiguranje moguće, samo je potrebno da ga ostvarimo!

“Ne možete očekivati da gradite jedan bolji svet bez poboljšanja pojedinaca. S tim ciljem, svako od nas mora da radi na sopstvenom poboljšanju i, u isto vreme, da učestvuje u opštoj odgovornosti za celokupno čovečanstvo, naša pojedinačna dužnost je da pomognemo onima za koje mislimo da im možemo najviše pomoći.”
(Marija Kiri)

“Uvek smo imali nadu, verovanje, ubeđenje da postoji jedan bolji život, jedan bolji svet, iza horizonta.” (Frenklin D. Ruzvelt)

“Božji san je da vi i ja i svi mi shvatimo da smo porodica, da smo stvoreni da budemo zajedno, za dobra dela i za saosećanje.” (Dezmond Tutu)

ZDRAVSTVENA NEPRAVDA

Postoji dovoljno dokaza da su društveni faktori, uključujući obrazovanje, status zaposlenosti, visina prihoda, rod i etnička pripadnost obeležili uticaj na stanje zdravlja neke osobe. U svim zemljama - bilo da se radi o niskim, srednjim ili visokim primanjima - postoje velike razlike u zdravstvenom statusu različitih društvenih grupa. Što je lošija društveno-ekonomska situacija neke osobe, to je veći njen rizik od lošeg zdravlja

- Bar *polovina populacije ovog sveta* još uvek nema osnovno zdravstveno osiguranje.
- Oko *100 miliona ljudi još uvek biva gurnuto u ekstremno siromaštvo* (definisano kao život od 1,9 dolara ili manje).
- Preko 800 miliona ljudi (skoro 12% od svetske populacije) potrošilo je bar *10% svog kućnog budžeta na zdravstvenu negu*.
- Svakog dana, bar *16.000 dece umre pre svog petog rođendana* od upale pluća, malarije, dijareje i drugih bolesti. Deca u subsaharskoj Africi imaju za 14 puta veću verovatnoću da umru pre svoje pete godine nego deca u ostatku sveta. Dalje, deca iz ruralnih i siromašnijih domaćinstava ostaju neproporcionalno pogođena ovim problemom.
- *Životni vek u različitim državama varira do 34 godine*. U zemljama sa niskim primanjima, prosečan životni vek je 62 godine starosti, dok je u zemljama sa visokim primanjima 81 godina. Dete rođeno u Sjevernoj Americi može da očekuje da će živeti 80 godina dok dete rođeno u Japanu može da očekuje da će živeti 84 godine.
- Zdravstvene nepravde imaju značajan finansijski trošak u društvima. Evropski Parlament je procenio da *gubici usled zdravstvenih nepravdi koštaju oko 1,4% od bruto domaćeg proizvoda* (BDP) u okviru Evropske Unije - što je na nivou sredstava uložених u odbranu i zaštitu EU (1,6% od BDP-a). Ovo proizilazi iz gubitaka u produktivnosti i plaćanja poreza, kao i od viših socijalna davanja i troškova zdravstvene zaštite.
- *Smrtnost majki* je ključni pokazatelj zdravstvenih nepravdi. Stopa smrtnosti majki pokazuje veliki jaz između bogatih i siromašnih, kako između raznih zemalja tako i u samim zemljama. *Zemlje u razvoju izveštavaju o 99% godišnjih smrti majki u svetu*. Smrtnost majki u Čadu iznosi 1 u 16, dok je taj rizik kod žena u Švedskoj manji od 1 u 10.000.
- Uporne *zdravstvene nepravde* usporavaju razvoj. Skoro 1 milijarda ljudi u svetu živi u straćarama i čine oko jedne četvrtine svetske urbane populacije.

ŠTA RADI ADRA?

ADRA veruje da svi ljudi, bilo gde, zaslužuju dobru negu, upravo u njihovim zajednicama.

Svako treba da ima dobro zdravlje, blagostanje i pristup zdravstvenoj nezi koja im je potrebna, kad im je potrebna, upravo u srcu zajednice. Primarna zdravstvena zaštita je ključan temelj za univerzalno zdravstveno osiguranje. Mi podržavamo pristup univerzalnom zdravstvenom osiguranju zajedno sa ličnom odgovornošću prema nama samima, našim zajednicama i ovoj planeti.

ADRA je 2017. godine obezbedila pomoć i podršku u oblasti zdravlja za skoro 3 miliona ljudi.

Motib je desetomesečno dete iz Jemena koje živi u jednom kampu za interno raseljena lica u okrugu Al Hazm, u El Džafu. Njegova majka je umrla samo mesec dana nakon njegovog rođenja zbog postporođajnih komplikacija jer njena porodica nije mogla da obezbedi sredstva njenog prevoza do najbliže bolnice gde bi potražili zdravstvenu negu. ADRA sprovodi svoj projekat Sveobuhvatni integrisani odgovor protiv pothranjenosti (CIRAM) u oblasti u kojoj se o Motibu brinu i leče ga. Motib je obnovio svoje zdravlje nakon što ga je pet meseci lečio lokalni tim ADRE.

Adrin projekat u Jemenu ima za cilj da smanji pothranjenost i obezbedi primarnu zdravstvenu negu za više od 30.000 novorođenčadi i dece do pet godina starosti.

Photo: © 2018, 2019 ADRA Yemen

ŠTA MI MOŽEMO DA UČINIMO?

Svako ima neku svoju ulogu u pomoći u postizanju dobrog zdravlja za sve. Borite se za pravdu, buditi saosećajni, pokazujte ljubav.

- 1. UČITE.** Učite više o zdravlju i nepravdi u oblasti zdravlja, uključujući i pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti i univerzalnom zdravstvenom osiguranju.
- 2. BUDITE ODGOVORNI.** Dobro čuvajte svoje zdravlje i zdravlje svoje porodice; neka vaš način života sadrži odgovornost, zdravlje i uravnoteženost.
- 3. DELUJTE.** Borite se za pravdu i potstičite svest o pristupu primarnoj zdravstvenoj zaštiti i univerzalnom zdravstvenom osiguranju:
 - a) Upotrebite svoj glas da zahtevate dobre zdravstvene usluge u vašoj zajednici i širom sveta.
 - b) Učestvujte u konstruktivnim razgovorima, u kojima se traže rešenja za pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti i univerzalnom zdravstvenom osiguranju, sa što širim spektrom ljudi koji to mogu da obezbede.
 - c) Sarađujte sa gras ruts organizacijama i zagovornicima univerzalnog zdravstvenog osiguranja, u traženju rešenja za kvalitetnu primarnu zdravstvenu zaštitu za sve.
 - d) Podignite svoj glas da obezbedite da se potrebe vaših lokalnih i globalnih zajednica uzimaju u obzir.
 - e) Pričajte priče o pojedincima i zajednicama koji su pogođeni nedostatkom pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti.
 - f) Podržite projekte, aktivnosti i napore kojima se obezbeđuje pristup zdravstvenoj zaštiti.
 - g) Objavljujte poruke na društvenim mrežama, delite materijale i uključite se u razgovore o temama u vezi pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti i univerzalnom zdravstvenom osiguranju. Primarni haštag koji mi koristimo je **#HealthForAll**.

ŠTA JE PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA, UNIVERZALNO ZDRAVSTVENO OSIGURANJE I ZAŠTO SU ONI VAŽNI?¹

Univerzalno zdravstveno osiguranje (UZO) znači da svi pojedinci i zajednice dobijaju zdravstvene usluge koje su im potrebne bez finansijskih poteškoća. To podrazumeva pun spektar osnovnih, kvalitetnih zdravstvenih usluga, od zdravstvenih promocija do prevencije, lečenja, rehabilitacije i palijativne nege.

UZO omogućava svakom da pristupi službama koje se bave najznačajnijim uzrocima bolesti i smrti i obezbeđuje da kvalitet tih službi bude dovoljno dobar da poboljša zdravlje ljudi koji to dobijaju.

Zaštita ljudi od finansijskih posledica plaćanja za zdravstvene usluge iz svog džepa, smanjuje rizik da ljudi budu gurnuti u siromaštvo zato što neočekivana bolest zahteva da na to troše svoje životne ušteđevine, da prodaju imovinu ili pozajmljuju novac - uništavajući svoju budućnost a često i budućnost svoje dece.

Postizanje UZO je jedan od ciljeva koje su narodi ovoga sveta postavili kad su usvojili Održive razvojne ciljeve 2015. godine. Zemlje koje napreduju prema UZO će napredovati prema ostalim ciljevima povezanim sa zdravljem, i prema drugim ciljevima. Dobro zdravlje dopušta deci da zarade, pomaže ljudima da pobegnu iz siromaštva i obezbeđuje osnove za dugoročan ekonomski razvoj.

Šta UZO jeste a šta nije

Mnoge stvari nisu uključene u UZO:

- UZO ne znači besplatno pokrivanje svih mogućih zdravstvenih intervencija, bez obzira na cenu, jer nijedna zemlja ne može da pruži sve usluge besplatno na održivoj osnovi.
- UZO nije samo finansiranje zdravlja. Ona obuhvata sve komponente zdravstvenog sistema: sisteme isporuke zdravstvene službe, zdravstvenu radnu snagu, zdravstvene objekte i komunikacione mreže, zdravstvene tehnologije, informacione sisteme, mehanizme osiguranja kvaliteta i upravljanje i zakonodavstvo.
- UZO se ne bavi samo obezbeđivanjem minimalnog paketa zdravstvenih usluga, već i obezbeđivanjem progresivnog povećanja pokrivanja zdravstvenih usluga i finansijske zaštite kako sve više resursa postaju dostupni.
- UZO se ne bavi samo pojedinačnim uslugama lečenja, već sadrži i usluge usmerene ka stanovništvu kao što su kampanje javnog zdravlja, dodavanje fluora u vodu i kontrola područja u kojima se razmnožavaju komarci.
- UZO se ne bavi samo zdravljem; preduzimanje koraka ka UZO-u znači preduzimanje koraka ka jednakosti, razvojnim prioritetima i socijalnoj uključenosti i koheziji.

¹ WHO: Universal Health Coverage ([https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/universal-health-coverage-\(uhc\)](https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/universal-health-coverage-(uhc)))

Kako zemlje mogu da napreduju prema UZO-u?

Mnoge zemlje već napreduju prema UZO-u. Sve zemlje mogu da preduzmu akcije za još brži napredak u tom smeru, ili da održe prednosti koje su već postigli. U zemljama u kojima su zdravstvene usluge tradicionalno bile pristupačne i dostupne, vlade su smatrale da im je teško da odgovore na rastuće zdravstvene potrebe populacije i povećane troškove zdravstvenih usluga.

Da bi se ograničila eskalacija troškova zdravstvene zaštite povezanih sa hroničnim bolestima usled načina života i priuštiti tu zaštitu svakome, treba napraviti veći napor u strategijama prevencije, a radi održanja ekonomičnog zdravlja. Ovo će uključiti obuku lekara u medicini načina života, obrazovanje pacijenata kroz interdisciplinarne medicinske timove i praksu pomaganja pojedincima da usvoje i održe ponašanje koje može poboljšati njihovo zdravlje.

Kretanje ka UZO-u takođe zahteva osnaživanje zdravstvenih sistema u svim zemljama. Ključ je da finansijske strukture budu jake. Kada ljudi moraju da plate cenu zdravstvenih usluga iz svog džepa, siromašni često nisu u mogućnosti da dobiju mnoge od usluga koje su im potrebne, pa čak i bogati mogu biti izloženi finansijskim poteškoćama u slučaju ozbiljne ili dugoročne bolesti. Udruživanje sredstava iz obaveznih fondova (kao što su obavezni doprinosi za osiguranje) može da podeli finansijski rizik prilikom bolesti na celu populaciju.

Poboljšanje pokrivenosti zdravstvenim uslugama i zdravstvenih ishoda zavisi od dostupnosti, pristupačnosti i kapaciteta zdravstvenih radnika da pruže kvalitetnu integrisanu zaštitu sa fokusom na ljude. Ulaganja u kvalitet primarne zdravstvene zaštite će biti temelj za postizanje UZO-a po celom svetu. Ulaganje u radnu snagu primarne zdravstvene zaštite je najisplativiji način da se osigura pristup osnovnoj zdravstvenoj zaštiti i njenom poboljšanju. Dobro upravljanje, kvalitetni sistemi nabavke i snabdevanja lekovima i zdravstvenim tehnologijama kao i funkcionalni zdravstveni informacioni sistemi su drugi ključni elementi.

Šta je primarna zdravstvena zaštita?

Primarna zaštita zdravlja je pristup zdravlju i blagostanju usmeren na potrebe i okolnosti pojedinaca, porodica i zajednica, gde se zdravlje posmatra kao povezanost fizičkih, mentalnih, emocionalnih, duhovnih, socijalnih i ekoloških komponenti.

Radi se o obezbeđivanju brige o zdravstvenim potrebama cele osobe tokom njenog života, a ne samo lečenje određenog broja posebnih bolesti. Primarna zdravstvena zaštita obezbeđuje ljudima da dobiju sveobuhvatnu negu, počevši od edukacije i prevencije pa do lečenja, rehabilitacije i palijativne nege, što je bliže moguće svakodnevnom okruženju ljudi.

Svetska zdravstvena organizacija (SZO) je razvila sveobuhvatnu definiciju primarne zdravstvene zaštite zasnovane na tri komponente:

- obezbeđivanje rešavanja zdravstvenih problema ljudi kroz sveobuhvatnu edukaciju, zaštitnu, preventivnu, kurativnu, rehabilitacionu i palijativnu negu tokom čitavog života, strateški dajući prioritet ključnim elementima funkcionisanja sistema usmerenim na pojedince i porodice i populaciju kao centralne elemente integralnog pružanja usluga na svim nivoima zdravstvene zaštite;
- sistematsko apostrofiranje širih odlučujućih faktora zdravlja (uključujući socijalne, ekonomske, ekološke, kao i ljudske karakteristike i ponašanja) kroz javno informisanje i

akcijama u svim sektorima; i

- osnaživanje pojedinaca, porodica i zajednica radi optimizacije njihovog zdravlja, kao zagovornika politike koja promoviše i štiti zdravlje i blagostanje, kao saučesnika u razvoju zdravlja i socijalne službe, i kao onih koji se brinu o sebi i pružaju negu drugima.

Primarna zdravstvena zaštita je najefikasniji i najisplativiji način postizanja univerzalnog zdravstvenog osiguranja širom sveta.

Da bi se zadovoljili zahtevi radne snage u zdravstvu za Ciljeve održivog razvoja i ciljeve univerzalnog zdravstvenog osiguranja, do 2030. godine je potrebno preko 18 miliona dodatnih zdravstvenih radnika. Potreba za zdravstvenim radnicima je koncentrisana u zemljama sa niskim i niskim do srednim prihodima. Predviđa se da će do 2030. godine, u globalnoj ekonomiji, rastuća potražnja za zdravstvenim radnicima iznositi oko 40 miliona radnih mesta u sektoru zdravlja. Potrebna su ulaganja iz javnog i privatnog sektora u obrazovanje zdravstvenih radnika, kao i u stvaranju i popunjavanju finansiranih pozicija u zdravstvenom sektoru i zdravstvenoj ekonomiji.

PZZ naglašava ne samo koje su usluge pokrivena, već i kako su finansirane, upravljane i pružene. Potrebna je fundamentalna promena u pružanju usluga da bi se te usluge integrisale i fokusirale na potrebe ljudi i zajednica. Ovo uključuje preorijentaciju zdravstvenih usluga na osiguranje da se zaštita pruži u najprikladnijem okruženju, sa pravom ravnotežom između vanbolničke i bolničke nege i jačanje koordinacije zaštite. Zdravstvene usluge, uključujući tradicionalne i dopunske medicinske usluge, organizovane oko sveobuhvatnih potreba i očekivanja ljudi i zajednica će pomoći u njihovom jačanju da preuzmu aktivniju ulogu u njihovom zdravlju i zdravstvenom sistemu.

Da li se PZZ može meriti?

Može. Praćenje napretka prema PZZ-u treba da se fokusira na dve stvari:

- Procenat stanovništva koji može da pristupi osnovnim kvalitetnim zdravstvenim uslugama.
- Procenat stanovništva koji na zdravlje troši veliki deo kućnog budžeta.

Zajedno sa Svetskom bankom, SZO je razvila okvir za praćenje napretka PZZ-a praćenjem obe kategorije, uzimajući u obzir i ukupan nivo i opseg u kome je PZZ pravičan, nudeći usluge pokrivanja i finansijsku zaštitu svim ljudima unutar stanovništva, kao što su siromašni ili oni koji žive u udaljenim ruralnim područjima.